

İşsizliğin Psikolojik Etkisini İncelemek için Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik ve Geçerlikleri Üzerine Bir Çalışma

Nilgün Yılmaz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Reyhan Bilgiç
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışma, işsizliğin psikolojik etkilerini inceleyen görgül çalışmalarda kullanılmış olan ölçeklerin güvenirlilik ve geçerlik bulgularını kapsamaktadır. Çalışmada, İŞKUR'a iş aramak üzere başvuruda bulunan 180 kişi yer almıştır. Katılımcılara, işsizliğin etkilerini incelemek için geliştirilmiş olan İş Arama Motivasyonu, İşe Bağlılık, Sosyal Destek Algısı, Öz-Saygı, İşsizliği Atfetme Stili, Olumsuz Duygu Durum Ölçekleri ve Genel Sağlık Soru Formu, kişisel bilgiler formuyla birlikte uygulanmıştır. Her bir ölçeğin, faktör yapısı açılımlayıcı yöntemlerle incelenmiş, daha sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve son olarak da iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bütün ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları, İş Arama Motivasyonu ve Sosyal Destek Algısı ölçeği dışında .70 ve üzeri çıkmıştır. Ayrıca her ölçek ve alt ölçek için ortalama toplam puan elde edilerek değişkenler arası Pearson Momentler Çarpımı korelasyonları elde edilmiş ve bunlar literatür ışığında irdelenmiştir. Değişkenler arası korelasyonlar beklenen yönde çıkmıştır. Genel Sağlık Soru Formu ve Olumsuz duygu durum arasındaki korelasyon beklediği gibi pozitif (.43), Öz-Saygı ve Genel Sağlık Soru Formu (-.46) ve Olumsuz duygu durum arasındaki ilişki (-.39) ise negatif çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: İşsizlik, işsizlik ölçekleri, iş arama motivasyonu, özsaygı, genel sağlık, psikolojik rahatsızlık

Abstract

This study was conducted to examine the psychometric characteristics of the scales used in the literature studying the psychological effects of unemployment. A hundred and eighty people who applied for a job with the Turkish State Employment Agency (İŞKUR) participated in this study. Participants completed a package of scales measuring Job Search Motivation, Job Involvement, Social Support, Self-Esteem, Attribution of Unemployment, General Health Questionnaire, and Negative Mood Scales. Each scale, regardless of the number of items, factor analyzed; and the results of the exploratory factor analysis were confirmed by the confirmatory factor analysis. Then, internal consistencies of the scales and subscales as appropriate, item total correlations and the reliability of each item if item deleted were calculated. The reliabilities of the scales were above .70, except the Job Search Motivation and the Social Support Scales. Pearson Product Moment correlation coefficients were calculated among the total scores of the scales and their subscales. The correlations among the scales and subscales were as expected. For example, General Health Questionnaire and Negative Mood correlated positively (.43); Self-Esteem and General Health Questionnaire (-.46) and Self-Esteem and Negative Mood correlated negatively (-.39). The results were discussed and implications of the study were mentioned for the future studies.

Key words: Unemployment, scales used in unemployment studies, job search motivation, job involvement, self-esteem, general health, psychological distress

İşsizlik birçok alanda insanları etkilediği için bir ülkenin karşılaşılabileceği ve sonuçlarından korku duyulan en önemli sorunlardan birisidir. Bu nedenle ekonomi (Freeman, 2005; Zengingönül, 2004), sosyoloji (Gürsel ve Ulusoy, 1999) ve psikoloji (O'Brien ve Feather, 1990; Waters ve Moore, 2002; Winefield, 1995) gibi çeşitli disiplinlerden bilim insanları bu konuyla ilgilenmişlerdir. İşsizlik, herhangi bir ülkenin karşılaşılabileceği olumsuz bir durum olmasına rağmen, bazı zengin ülkeler bu sorunu daha az yaşarken, düşük gelirli ülkeler daha yoğun bir şekilde yaşamakta ve sonuçlarını hissetmektedir. Göreceli olarak düşük gelirli ülkelerden sayılabilecek olan Türkiye, Gürsel ve Ulusoy (1999) ve Ekin'in (akt. Zengingönül, 2004) belirttiği gibi işsizliği çok yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Ancak Türkiye'de işsizliğin psikolojik etkileriyle ilgili görgül çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), "Hane Halkı" araştırmalarıyla yılda iki defa olmak üzere işsizlik oranını ölçmektedir (DİE, 2007). Bu ölçümlerde DİE standart bir tanım kullanmaktadır. Bu tanıma göre, "işsizlik, çalışma çağında bulunan nüfusun herhangi bir gelir getirecek biçimde istihdam edilmemesi" (s. 1) şeklinde ifade edilir. Bu gruba giren kişilerin son altı ay içinde "iş arıyor" olmaları ve 15 gün içinde eğer bulurlarsa işlerine başlayacak durumda olmaları gerekmektedir (TUİK, 2008). Hane halkı anketlerine göre, bugün çalışma çağında olan nüfusun % 12.3'ü işsizdir ve bu oran 1996 araştırmalarına göre daha yüksektir (örn., 1996'da % 6.7 olarak belirlenmiştir). Şehirlerde bu oran % 14.2 iken, kırsal kesimde % 9.3'dür (Kasım, 2008). Hatta, resmi olmayan kaynaklara (örn., ATO) göre bu oran daha da yüksektir (Yazar, 2008).

İşsizliğin, insan ve toplum üzerinde pek çok olumsuz etkisi bulunmaktadır ve bu etkilerin başında psikolojik olanlar gelmektedir. Bu nedenle de birçok psikolog, işsizliğin psikolojik açıdan sonuçlarını incelemiş ve son yirmi yıldır işsizliğin psikolojik olarak olumsuzluğunu ortaya koymuştur (O'Brien ve Feather, 1990; Warr, Jackson ve Banks, 1988; Waters ve Moore 2002; Winefield, 1995). Çalışmalar, işsiz insanların genel olarak öz-saygılarının düşük olduğunu (örn., Winefield, Winefield, Tiggeman, ve Goldney, 1991), düşük psikolojik ve fiziksel sağlıklarının bulunduğunu (Warr, Jackson ve Banks, 1988) ve genellikle, kadın eş istismarında (Torres ve Hae-Ra, 2003) bulduklarını göstermektedir. Tüm bunlara ek olarak, herhangi bir eşin işsizlikten duyduğu olumsuzlukların diğer eşe de yansıdığı bulunmuştur (Howe, Levy ve Caplan, 2004). Schliebner ve Perego (1994) ise, işsizliğin düşünülebilecek psikososyal etkilerini çok açık bir şekilde sıralamışlardır.

Türkiye'de yapılan bir çalışma da, hem sosyal

hem de psikolojik yönden işsizlerin durumlarının olumsuzluğunu ortaya koymuştur (Yüksel, 2003). Kümbül-Güler (2003) ise işsiz kalanların bir çeşit öğrenilmiş çaresizlik yaşadıklarını belirtmektedir. Kamu-Sen (2004) yaptırdığı bir araştırmada, işsizliğin psikolojik sonuçlarına dikkat çekmiş, Zengin (2006) ise, işsizliğin maddi ve manevi maliyetinin görünenden daha fazla olduğunu vurgulamıştır. Paracıoğlu, Sayıl ve Özgüven (2004) ise intihar girişiminde bulunanları iyileştirmeye aldıkları bir programda, katılımcıların yarısından fazlasının işsiz veya iş aramakta olan kişiler tarafından oluşturulduğunu bildirmişlerdir. Son olarak Ulaş (2009) ekonomik kriz sonucu gelişen işsizliğin olumsuz psikolojik etkilerine dikkat çekmiştir.

İşsizliğin psikolojik açıdan inceleyen çalışmaların üzerinde durduğu bir çok kavram bulunmaktadır. Bunların başında öz saygı, sosyal ve finansal destek, kişinin iş odaklı olup olmadığı, iş arama motivasyonunun bulunup bulunmadığı, atıf mekanizmasının içsel mi yoksa dışsal odaklı mı olduğu gelmektedir. Bu anılan kavramlar, çalışan psikolojik sağlığını doğrudan veya dolaylı etkilemektedir. İşsizliğin sonuçları açısından en fazla çalışılan kavram psikolojik sağlık ve kişinin olumsuz duygu durumudur.

Stafford, Jackson ve Banks (1980), işe bağlılığın istihdam statüsü ile psikolojik sağlık arasında düzenleyici değişken rolü oynayıp oynamadığını incelemiştir. Bu iki kavram, Warr, Cook ve Wall (1979) tarafından geliştirilen İşe Bağlılık ve Psikolojik Sağlık ölçekleriyle ölçülmüştür. Bu çalışmada, işlerine bağlı çalışan insanların psikolojik sağlıklarının iyi olduğu, fakat iş bağlılığı yüksek olan işsizlerin psikolojik sağlıklarının, işe bağlılıkları daha az olan işsizlere göre daha olumsuz durumda olduğu bulunmuştur.

Benzer şekilde, Jackson, Stafford, Banks ve Warr (1983) yaptıkları boylamsal bir çalışmanın sonucunda; işe bağlılıkları yüksek olan işsizlerin psikolojik sağlıklarında önemli ölçüde azalma olduğunu bulmuşlardır. Daha yakın bir zamanda yapılan bir meta analizine göre, işe bağlılık ve psikolojik sağlık arasındaki düzeltilmiş evren korelasyonu .34 olarak bulunmuştur (McKee-Ryan, Song, Wanberg ve Kinicki, 2005). Paul ve Moser (2006) ise, işe bağlılığın çalışanlar üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını; işe bağlılık açısından çalışanlarla işsizler arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını; yalnız, işsizlerde, işe bağlılıkla değişik psikolojik sağlık ölçümleri arasında düzeltilmiş anlamlı korelasyonlar olduğunu belirtmişlerdir.

İşe bağlılıkla birlikte çalışılan bir diğer ilgili kavram da iş arama motivasyonudur. Motivasyon olgusunu işsizliğe uygulayan Feather ve Davenport'a (1981) göre, işe bağlılıkları ve iş arama motivasyonları yüksek olan işsizler, bu iki değişken üzerinden düşük

puanları olan işsizlere oranla daha fazla olumsuz duygulanım göstermektedirler. Ayrıca yine bu çalışmada işe bağlılık ve iş arama motivasyonu arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Rowley ve Feather da (1987) bu ilişkinin varlığını teyit etmişlerdir. Son zamanlarda yapılan bir çalışmada, iş arama motivasyonu yüksek olan kişilerin psikolojik sağlıklarının, düşük iş arama motivasyonu olanlara oranla daha olumsuz olduğu bulunmuştur (Vansteenkiste, Lens, de-Witte ve Feather, 2005).

İşe bağlılık ve iş arama motivasyonuna ek olarak, işsizliğin nedenlerini atfetme stillerinin de işsizlik statüsü ve psikolojik sağlık arasındaki düzenleyici rolü araştırılmıştır. Ostel ve Drivers (1987), 63 işsiz yöneticiden işsizliklerinin nedenini dış olaylara atfedenlerin psikolojik sağlıklarının daha iyi olduğunu göstermişlerdir. Atfetme stili ile ilgili olarak, Winefield, Tiggeman ve Winefield (1992) yine benzer şekilde dışsal olaylara işsizliğini atfedenlerin öz saygılarının yüksek ve ümitsizliklerinin daha az olduğunu bulmuşlardır.

İşsizliğin psikolojik etkileri çalışılırken sosyal destek ve özsaygı gibi psikososyal durumların işsizliğin olumsuz etkisine karşı tampon etkisi yarattığı düşünülmüştür. Çalışmalar öz saygı ve sosyal destek ölççeklerinden yüksek puan alan işsizlerin daha az psikolojik rahatsızlık yaşadıklarını göstermişlerdir. Ancak bir değişken olarak öz-saygının statüsü ilerde de değinileceği gibi biraz karmaşıklık göstermektedir. Yapılan çalışmalarda öz-saygı, bazen bağımlı değişken (Donovan ve Oddy, 1982), bazen de düzenleyici değişken olduğu varsayılarak incelenmiştir (Clark ve Clissold, 1982; Mallinckrodt ve Fretz, 1988).

Sosyal destek, işsizlik süresinde önemli getirileri olan bir kavramdır. Hem psikolojik sağlık, hem özsaygı hem de iş motivasyonu yönünden etkileri incelenen bir kavram olmuştur. Donovan ve Oddy (1982), dışarıyla çok az teması olan ve sosyal desteği az olan genç işsizlerin özsaygılarının düşük ve psikolojik uyumlarında da problem olduğunu bulmuşlardır. Aile, arkadaş ve toplumdan alınan sosyal desteğin, stresle başa çıkmada önemli bir rol oynadığı görülmüştür (Clark ve Clissold, 1982; Mallinckrodt ve Fretz, 1988). Sosyal destek aynı zamanda işsizlere iyimser bir yönelim de vermektedir (Clark ve Clissold, 1982).

Kessler, Turner ve House (1988), Michigan da işsiz kalmış 392 kişi ile yaptıkları araştırmanın sonucunda; sosyal desteğin, yüksek kendilik kavramının ve "baş etme" stratejilerinin, kaygı, depresyon ve rapor edilen fiziksel sağlık üzerinde düzenleyici (moderatör) etkilerinin olduğunu bulmuşlardır. Yine aynı bağlamda, Bolton ve Oatley (1987) boylamsal çalışmalarında, işsiz olmadan önce çok az sosyal ilişkisi

olan erkeklerin, işsizliğin altıncı ve yedinci aylarında, depresif belirtiler gösterdiklerini bulmuşlardır. Yazarlara göre, önceden alınan sosyal destek, işin kaybindan incinmiş olan benlik değerlerinin düzelmesine yardımcı olmaktadır. Görülüyor ki, çalışma yaşamında ve işsizlikte alınan sosyal destek ve sosyal ilişki psikolojik sağlığı düzenleyen faktörlerden birisi olmaktadır.

Özsaygı, işsizlikle ilgili araştırmalarda bağımlı değişken olarak kullanılmış ve genellikle işsizlikle birlikte öz-saygıda bir azalma olduğu görülmüştür (Creed ve Klisch, 2005; Dooley ve Prause, 1995; Rowley ve Feather, 1987; Waters ve Moore, 2002;). Başka bir çalışma ise öz-saygı düzenleyici bir değişken olarak ele almıştır (Shamir, 1986). Shamir işsizlik durumunda özsaygısı yüksek olanların daha az psikolojik rahatsızlık yaşadıklarını belirtmektedir.

İşsiz olmanın en önemli sonuçlarından birisi de olumsuz psikolojik sağlıktır (Ulaş, 2009; Zengin, 2006). İşsizlikle ilgili psikolojik çalışmalarda psikolojik rahatsızlık 12 maddelik Genel Sağlık Soru Formu ile ölçülmüştür (Vansteenkiste, Lens, de Witte ve Feather, 2005; Creed ve Klisch, 2005).

İşsizlik yazını, istihdam statüsü ile olumsuz duygu durum arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu belirtmektedir (Tiggeman ve Winefield, 1984; Winefield ve Tiggeman, 1985; Winefield ve Tiggeman, 1989a). Winefield ve Tiggeman'ın (1984) yaptıkları boylamsal bir çalışmaya göre işsizler, çalışanlara oranla daha sık can sıkıntısı, yalnızlık ve kendilerine yönelik öfke hissetmektedir. Ancak işsizler, çalışanlara oranla okuldayken de topluma karşı daha büyük bir öfke, yalnızlık, ve bunalım gibi duyguları hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle, yazarlara göre olumsuz duygu durum, bir sonuçtan çok, işsizlikle ilgili bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, işsizliğin nedenlerinden bazılarının psikolojik olabileceğini ima etmişlerdir. Benzer sonuçlar Winfield ve Tiggeman (1985) tarafından da bulunmuştur.

Winefield ve Tiggeman (1989b), istidam süresi ve olumsuz duygu durum arasındaki ilişkiyi yine boylamsal olarak hem öğrenci ve çalışan hem de istihdam edilmemiş gruplarda incelemişler ve 3-6 ay ve 6-12 aydır işsiz olan grupların öğrenci ve çalışan gruplara nazaran daha fazla olumsuz duygulanım gösterdiklerini; 3-6 aydır işsiz olan grubun 6-12 aydır işsiz olan ve diğer kontrol gruplarına nazaran daha olumsuz olduklarını bulmuşlardır. Üç yıl süren bu çalışmanın sonuçlarına göre, işsizliğin negatif etkisi altıncı ayda en fazla hissedilmekte, daha sonra ise bu etki azalmaktadır.

İşsizliğin psikolojik etkileri ile işsizliğin psikolojik sağlık üzerindeki etki mekanizmasını inceleyen çalışmalar, daha çok batı kültürünün hakim olduğu ülkelerde yapılmış ve kullanılan ölççekler o kültür

göre geliştirilmiştir. İşsizlikle ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalarda kullanılan ölçeklerin işsizlik örnekleminden elde edilen veriler ışığında değerlendirilmesi ve adapte edilmesi gerekmektedir. Türk kültürünün psikolojik boyutlarıyla ilgili kültürel çalışmalar bazı açılardan onun batı kültüründen daha farklı olduğunu göstermektedir (Aycan ve ark., 2000; Hofstede, 1980). Bu nedenle işsizlik çalışmalarında kullanılan ölçeklerin de güvenilirlik ve geçerliklerinin sınanması ve faktör yapılarının benzer olup olmadığının incelenmesi önem kazanmaktadır.

Bu çalışma, işsizlik araştırmalarında kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık ve faktör geçerliği gibi psikometrik özelliklerinin sağlamlığının ve görünürde geçerliğinin (bkz., Ayvaşık, Menli-Er, Tutarel-Kıslak ve Erkuş, 1998) Türk işsizleri için bulunup bulunmadığını araştırmak üzere yapılmıştır. Yapı geçerliğinin (bkz., Ayvaşık ve ark., 1998) yanında, her bir ölçeğin diğer ölçeklerle olan beklenen korelasyonları da incelenecektir. Örneğin, iş arama motivasyonu ve işe bağlılık arasında, genel sağlık ve olumsuz duygu durum arasında anlamlı ve olumlu korelasyonlar beklenirken, öz-saygı ve genel sağlık; öz-saygı ve olumsuz duygu durum arasında olumsuz korelasyonlar beklenmektedir.

Genel Sağlık Soru Formu, Öz-Saygı ve Sosyal Destek Algısı Ölçekleri dışındaki diğer ölçekler (İşsizliği Atfetme, İşe İlgililik, ve İş Arama Motivasyonu), Türk katılımcıları ile kullanılmamış; bu anılan ölçekler de işsiz örnekleme uygulanmamıştır. Ek olarak, bu çalışma için yeniden yazılan olumsuz duygu durum ölçeği de bu çalışma ile sinamaya tabi tutulacaktır.

Yöntem

Katılımcılar

Bu çalışma, 2001 yılının Kasım ayında başlamış ve iki ay devam etmiştir. Çalışmanın amacı daha sonraki bir çalışmada kullanılacak olan ölçekleri (İşsizliği Atfetme, İşe İlgililik, ve İş Arama Motivasyonu) Türkçe’ye uyarlayarak güvenilirlik ve geçerliklerini saptamak ve daha önce Türkçe’ye çevrilmiş ve klinik ve klinik olmayan örneklemlerde kullanılmış olanları (Genel Sağlık Soru Formu, Öz Saygı ve Sosyal Destek Algısı) işsiz örnekleminde yeniden sinamaktır. Ek olarak, Olumsuz Duygu Durum Ölçeği de yeni maddeler ilave edilerek geliştirilmiştir.

Çalışmaya İŞKUR’da iş arayan 180 işsiz yetişkin gönüllülük esasına göre katılmıştır. Ortalama işsizlik süresi 4.48 aydır ($S = 4.29$). Katılımcıların % 81.7’si erkek, % 18.3’ü ise kadındır. Ortalama yaş 27.65 yıldır ($S = 5.62$). Örneklemin % 48’i evli, % 39.4’ü de çocuk sahibidir. Katılımcıların % 17.8’i ilkökul, 21.7’si ortaokul, % 42.2’si lise ve % 18.4’ü

üniversite mezunudur. İşsizlerin tamamı yakınlarından veya başka kaynaklardan maddi destek almaktadır. Ancak, katılımcıların % 84.4’ü bu desteği yeterli bulmamaktadırlar.

Hazırlanan soru kağıdı paketi önce beş kişide anlaşılabilirlik açısından sinanmıştır. İŞKUR ilgili elamanı, soruları işsizlere uygunluğu açısından değerlendirmiş ve anlaşılır olduğu görüldükten sonra soru kağıdı katılımcılara uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

İşe Bağlılık Ölçeği. Warr, Cook ve Wall’a (1979) göre, işe bağlılık, kişinin işi ile ne derecede ilgili olduğunu işaret eder. Bu kavram içsel iş motivasyonundan farklıdır, çünkü motivasyonda kişi belli bir içsel doyum elde etmek için çok çalışır, işe bağlılık ise bir insanın hayatında işine verdiği öneme işaret eder.

Bu çalışmada orijinali Warr ve arkadaşları (1979) tarafından kullanılmış olan, beş basamaklı “işe bağlılık” ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali yedi maddeden oluşmaktadır. Ancak Stafford, Jackson ve Banks (1980) bir maddeyi faktör yükü az ve madde-toplam korelasyonu düşük olduğu için eleyip, altı maddelik ölçeği kullanmışlardır. Bu çalışmada, Jackson ve arkadaşları (1983) tarafından kullanılan altı maddelik ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekten alınan puanlar, 5-30 arasında değişmekte ve yüksek puanlar kişinin işine olan bağlılığına karşılık gelmektedir. Jackson ve arkadaşları (1983), iç tutarlılık katsayısının .71 olduğunu, madde-toplam korelasyonlarının da .36 ile .70 arasında değiştiğini belirtmişlerdir. İşe bağlılık ölçeği, İngilizceyi oldukça iyi düzeyde bilen iki psikoloji yüksek lisans öğrencisi tarafından, ölçeğin dilbilimsel eşitliğine önem verilerek Türkçe’ye çevrilmiştir.

İş Arama Motivasyonu Ölçeği. Feather ve Davenport (1981), iş arama motivasyonunun işsizliğin olumsuz sonuçlarına olan etkisini araştırmak üzere dört maddeden oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir. Maddeler iş aramak üzere işsiz kalınca harcanan çabayı, halihazırdaki iş arama çabasını, işsizliğin ilk zamanlarında iş sahibi olmaya duyulan ihtiyacı ve şu andaki iş bulma ihtiyacını ölçmektedir. Beş basamaklı olan ölçeğin, madde-toplam korelasyonları .13-.31 arasındadır. Ölçek iş arama motivasyonunun bağımsız bir göstergesi olarak geliştirilmiştir. Vinokur ve Caplan (1987) çalışmalarında bu geliştirilen maddelerin sadece birini kullanmıştır. Bu çalışmada iş arama motivasyonu ile ilgili maddeler toplanarak ortalama puan alınmıştır (en düşük puan 1, en yüksek puan 5’dir).

İşsizliği Atfetme Stili. Feather ve Davenport (1981), işsizlik için 28 muhtemel sebep sıralamıştır. Bu sebepler 5 dereceli Likert ölçeği üzerinden önem derecesi işaretlenerek değerlendirilmektedir. Yazarların ilk faktör analizlerinden 11 faktörlük bir çözüm

elde edilmesine rağmen sadece iki faktöre yığılan maddeleri ölçeklerine almışlardır. Bu iki faktörden birisi “yeti eksikliği” diğeri ise “dışsal güçlükler” olarak adlandırılmışlardır. İlgili faktörlerdeki maddeler toplanarak her bir faktör için ortalama puan hesaplanmıştır (en düşük puan 1, en yüksek puan 5’dir).

Ölçek yazarlar tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve dilbilimsel eşitliğin sağlanması amacıyla çeşitli uyarlamalar yapılmıştır. Avustralya kültürüne özgü olan “göçmen olma” ile ilgili madde, çalışmanın kapsamına giren işsizlerle ilgisiz olduğundan ölçeğe dahil edilmemiştir. Orijinal ölçek 28 maddeyken Türkçe’ye çevrilen madde sayısı 27’dir.

Özsaygı Ölçeği. Bu çalışmada, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye Çuhadaroğlu tarafından uyarlanmış olan (akt. Tuğrul, 1994) “Özsaygı” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 10 maddeden oluşmakta ve dört dereceli tepki seçeneklerini içermektedir. Muhtemel puanlar 0-40 arasında değişmekte, yüksek puanlar kişinin kendini değerli bulması ve kendine kişi olarak saygı duyması anlamına gelmektedir. Ölçekte tersine çevrilmesi gereken dört madde bulunmaktadır. Maddeler toplanırken bu olumsuz anlamlı maddeler tersine çevrilerek puanlar toplanmış ve ölçek ortalaması alınmıştır. Bu çalışmada, ölçek diğer ölçeklerle aynı basamaklı olması bakımından 5 basamaklı Likert ölçeği şeklinde kullanılmıştır. Tiggeman ve Winefield’in (1984) işsizlerle yaptığı çalışmada güvenilirlik katsayısını .81; alkolik babaların çocuklarını kapsayan Türk örnekleminde ise katsayı .76 olarak bulunmuştur (Tuğrul, 1994).

Sosyal Destek Algısı Ölçeği. Bu çalışmada işsiz yetişkinlerin aldıkları sosyal desteğin algısı ölçü olarak alınmış ve Soygüt (1989) tarafından Türkçe’ye uyarlanan dört maddeli ölçek kullanılmıştır. Yüz kişilik örneklemden elde edilen güvenilirlik katsayısı .69’dur. Soygüt’ün (1989) çalışmasında tepki seçeneği olarak Evet-Hayır kullanılmış, bu çalışmada ise “Tamamen katılıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” arasında değişen 5 basamaklı bir ölçek kullanılmıştır. Alt ölçek puanları orijinal ölçekte 0-2 arasında değişirken bu çalışmada alt ölçek puanları yerine toplam puanlar kullanılmıştır. Beklenen toplam puanlar 4-20 arasında değişmektedir.

Genel Sağlık Soru Kağıdı Formu. Goldberg (akt. Banks ve ark., 1980) tarafından yaygın akut psikolojik problemleri taramak için 28 madde olarak geliştirilmiş, fakat Banks ve ark. (1980) 12 soruluk kısaltılmış sürümünü iş alanında yapılacak çalışmalar için tavsiye etmiştir. Bu 12 maddelik ölçeği kullanan başka araştırmacılar da vardır (örn., Rowley ve Feather, 1987). Bu ölçeği kullanan katılımcılardan; genel durumlarını düşünerek kendini bir konuya verememe, değersiz ve yarasız hissetme, bunalım,

kaygı, aşırı uyuma ve kendini gergin hissetme gibi psikolojik rahatsızlıkların belirtilerini yaşama sıklığını, 4-basamaklı bir ölçek üzerinde (0-3) işaretlemeleri istenmektedir. Yüksek toplam puanlar psikolojik rahatsızlığa işaret etmektedir. Batıdaki uygulamalarda iç tutarlılık katsayılarının .82 ile .95 arasında değiştiği bulunmuştur (Banks ve ark., 1980; Rowley ve Feather, 1987). Ölçeğin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması Kılıç (1996) tarafından 28 madde için 86 klinik hastasına uygulanan ilk muayene ölçeği ile yapılmıştır. Anılan çalışmada, iç tutarlılık katsayısı .78 olarak belirlenmiştir.

Olumsuz Duygu-Durum Ölçeği. Duygu-durum, kişilerin üzüntü ile mutluluk arasında bir süreklilik gösteren gidişatlarına işaret eder (Kaplan ve Sadock, 1996). Sorular genellikle öfke, yalnızlık gibi olumsuz duygularla mutluluk ve umut gibi olumlu duyguları içermektedir. Orijinal duygu-durum ölçeğinde yedi olumsuz duygu yer almaktaydı. Ölçek, kullanıcıların verilen duyguları hangi sıklıkta hissettiklerini 4 dereceli bir ölçek üzerinde işaretlemelerini istemektedir. Orijinal ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı Winefield ve Tiggeman (1990) tarafından .67 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada kullanılan olumsuz duygu durum ölçeği birinci yazar tarafından orijinal yedi maddelik ölçek temel alınarak geliştirilmiştir. Ek maddeler geliştirilirken, duygu durumuyla ilgili literatür taranmış ve kullanılan ölçeklerden esinlenilmiştir. Bu yeni ölçek 16 maddeden oluşmakta; mutlu, umutsuz, kendime kızgın, kaygılı, panik gibi hem olumlu hem de olumsuz duygu durumlarının 5 basamaklı ölçek üzerinden değerlendirilmesi istenmektedir.

İşlem

Yukarıda açıklanan ölçeklerden ve hem çalışma hem de işsizlik statüsü ile ilgili çeşitli demografik sorulardan meydana gelen soru paketi, önceki adı “İş ve İşçi Bulma Kurumu” olan “İŞKUR” da iş için başvuruda bulunan işsizlere birinci yazarın bulunduğu ortamda uygulanmıştır.

Uygulama başlamadan önce gerekli yasal izinler alınmış ve anket uygulaması için sakin bir yer temin edilmiştir. Katılımcılara çalışmanın amacı açıklanmış ve isterlerse anketi yarım bırakma veya doldurmama haklarının olduğu söylenmiştir. Veri toplama işlemi, Kasım 2001 ve Nisan 2002 tarihleri arasında yaklaşık 4 ay sürmüştür.

Veri toplama işlemi bittikten sonra veriler SPSS 15.0 ortamında bilgisayara girilmiş ve veri temizleme işlemleri yapılmış, kayıp veriler incelenmiş, yarım kalmış veriler silinmiştir. Her bir ölçek için hem “açımlayıcı” hem de “doğrulayıcı” faktör analizleri yapılmış ve iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur. Ölçeklerle ilgili betimleyici istatistikler, madde sayıları

iç tutarlılık katsayıları ve örneklem sayısı Tablo 1’de verilmiştir. Kayıp veriler çok az olduğundan ölçek seri ortalamaları ile doldurulmuştur. Yapı geçerliklerine ek olarak ölçekler arasındaki korelasyonlar ve herbir ölçeğin işsizlik süresi ile ilişkisi yapısal geçerliğin göstergesi olarak incelenmiştir.

Bulgular

Elde edilen veriler SPSS 15.0 ve Lirsell 8.3 (Jöreskog ve Sorbom, 1996) ile analiz edilmiştir. Her bir ölçek için hem açıklayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve ölçeklerin içtutarlılık katsayıları, madde-toplam korelasyonları ve ölçeklerin katsayıları herbir maddede, ilgili madde dışarda bırakılarak, hesaplanmıştır.

İşe Bağlılık Ölçeği’nin tek faktörlü yapısının

uygun olup olmadığını araştırmak üzere hem açıklayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Madde ortalamaları yüksek çıkarken (4.0 - 4.66 arasında), standart sapmalarının .9 ile 1.5 arasında olduğu görülmüştür. Madde-Toplam korelasyonları .46 ile .65 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının uygun olduğu bulunmuştur (.80). Daha önce Jackson ve arkadaşları (1983) tarafından yapılan bir çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .71 olarak belirtilmiştir. Tablo 1, ölçekle ilgili açıklayıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi, açıklayıcı faktör analizi sonucu bulunan tek faktör yapısının uygunluğunu, RMSEA (.14) dışında ortaya koymuştur. Doğrulayıcı faktör analizi diğer uyum istatistiklerine göre GFI = .92, CFI = .94 ve NNFI = .89’dir.

Tablo 1. İşe Bağlılık Ölçeğinin Maddeleri, Madde Sayısı, Yük değerleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Korelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

İşe bağlılık (6) (Varyans % = 51.987, Ölçek Alfa = .802)	Yükler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
Bir işte çalışmak bana yaşamımla ilgili bir şeyler yaptığımı hissettirir	.80	.65	.76
İşsizlik parası alıyor olsaydım bile çalışmak isterdim	.76	.60	.76
Bir işe sahip olmak benim için çok önemlidir	.76	.60	.77
Eğer çalıştığım bir iş olmazsa sıkılırım	.75	.62	.76
İşsiz olmaktan hoşlanmıyorum	.67	.53	.78
Çalışmadığım zaman kendimi iyi hissetmiyorum	.61	.47	.81

Tablo 2. İş Arama Motivasyonu Ölçeğinin Maddeleri, Madde Sayısı, Yük Değerleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

İş arama motivasyonu (4) (Varyans % = 51.236, Ölçek Alfa = .655)	Yükler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
Okulu veya askerliği bitirdikten sonra bir işte çalışmayı ne derecede istediniz?	.79	.52	.54
Şu anda bir işte çalışmaya ne derecede ihtiyacınız olduğunu hissediyorsunuz?	.75	.47	.59
Okulu veya askerliği bitirdikten hemen sonra iş bulmak için ne derecede gayret gösterdiniz?	.66	.42	.63
Şu anda iş bulmak için ne kadar çok çalışıyorsunuz?	.66	.41	.60

İş Arama Motivasyonu Ölçeği için açımlayıcı faktör analizinden elde edilen tek faktörlü yapısı için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tablo 2, ölçekle ilgili açımlayıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir.

Tek faktör için iç tutarlılık katsayısının kabul edilebilir düzeyde olduğu (.65) saptanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonları .41 ile .52 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör uyum indekslerinin model uygunluğu için beklenen düzeyde olduğu bulunmuştur (RMSEA = .07, GFI = .99, AGFI = .94, CFI = .98).

Atfetme Stili Ölçeği'nin faktör yapısını ve geçerliğini bulmak için önce 24 maddelik ölçeğe temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Bu analizde tespit edilen sekiz faktör varyansın % 64'ünü açıklasa da faktörleri yorumlamak zor olmuş ve çeşitli iterasyonlar sonunda iki faktörlü çözümlemede karar kılınmıştır. Bu iki faktörün toplam varyansın % 35'ini açıklamış olmasına rağmen, ilk faktörün açıkladığı varyans oldukça yüksektir (% 25). Ancak ikinci faktör de azımsanmayacak kadar yüksek değerlerde varyans açıklamıştır (% 10). Bu nedenle ölçeğin tek boyutlu değil de iki boyutlu olarak ele alınmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. İşsizliği Atfetme Ölçeğinin Maddeleri, Madde Sayısı, Yük Değerleri, Çapraz Yükleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

	Yükler	Çapraz Yük	Madde Toplam Korrelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
1. İçsel atfetme (18) (Varyans % = 22.559, Ölçek Alfa = .856)				
Geçici hastalıklar	.66		.57	.84
Özel becerilerin eksikliği	.66		.55	.84
Fiziksel kusurlar	.64		.53	.85
Çok seçici olmak	.62		.54	.84
Kötü dış görünüme sahip olmak	.60		.53	.85
Bazı işler için çok yaşlı olmak	.59		.51	.85
Bazı işler için çok genç olmak	.58		.45	.85
İş görüşmelerinde yeterince iyi olamamak	.55		.51	.85
Eğitim eksikliği	.52		.47	.85
Tecrübe eksikliği	.52		.44	.85
Yeterince çabalayamamak	.52		.46	.85
Bazı işlerin gidemeyeceğim kadar uzakta olması	.51	.34	.51	.85
Çoğu iş sıkıcı ve monoton özellikler taşıdığından başvurmamak	.49		.44	.85
Şanssız bir insan olmak	.49		.43	.85
Bir işte çalışmayı istememek	.49		.45	.85
Çok fazla rekabet olması	.40		.34	.85
Geçici kötü şans	.32		.29	.86
Ankara dışında çalışmak istememek	.32		.28	.86
2. Dışsal atfetme (6) (Varyans % = 12.412, Ölçek Alfa = .730)				
Devletin yeterli iş imkanı yaratamaması	.79		.60	.65
Özel sektörün yeterli iş imkanı sunamaması	.79		.61	.65
Özel sektördeki iş sayısında azalma	.71		.52	.68
İşverenlerin eğitim ve tecrübe konusunda gerçekçi olmayan beklentileri	.57	.31	.48	.69
Türkiye'deki ekonomik durum	.55		.30	.73
Düşük maaş vermeleri nedeni ile işlere başvurmamak	.44	.30	.36	.73

Birinci faktör 18 maddeden oluşmakta ve genellikle eğitim, beceri, bilgi eksikliği, bedensel eksiklik, deneyim eksikliği gibi içsel atfetmeyi çağrıştıran maddelerden oluşmaktadır. Bununla beraber, “Bazı işlerin gidemeyeceğim kadar uzakta olması” maddesi dışsal faktöre de .34 olarak çapraz yüklenmiştir. Bu durumda ilk faktöre olan yükü .51 olduğundan, bu madde birinci faktöre ait bir madde olarak kabul edilmiştir. Nitekim iç tutarlılık katsayısının da oldukça yüksek olması, bu çapraz yüklemenin fazla önemli olmadığına işaret etmektedir.

İkinci faktör ise altı maddeden oluşmakta ve dışsal atfetme stilini yansıtmaktadır. Bu maddeler ekonomi, hükümet gibi dışsal şartlarla ilgilidir. Türkçe çeviride bulunan “azınlık olma”, “sendikaların olumsuz etkisi” ve “İngilizce bilmemek” maddeleri dağılımları nedeniyle faktör analizine dahil edilmemişlerdir. Bu faktördeki iki madde, “İşverenlerin eğitim ve tecrübe konusunda gerçekçi olmayan beklentileri” ve “Düşük maaş vermeleri nedeni ile işlere başvurmamak”, aynı zamanda birinci faktöre çapraz olarak yüklenmişlerdir. Belki de bu nedenle ikinci faktörün

güvenirlilik katsayısı hem madde azlığından hem de çapraz yüklerden dolayı göreceli olarak daha düşüktür.

Birinci faktörün içsel tutarlılığı .86 iken ikinci maddeninki .73 dür. Tablo 3, bu ölçekle ilgili açıklayıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir.

İki faktör çözümlemesi doğrulayıcı faktör analizi sonucunda teyit edilmiş, iki faktörlü yapının uyum indekslerinin tek faktörlü yapıdan daha iyi olduğu bulunmuş ve Ki-kare fark testi anlamlı çıkmıştır. Ancak bu uyum indeksleri genellikle düşüktür. Bu nedenle 18 maddelik ilk faktörde madde parseli metodu kullanılmıştır (bkz., Bagozzi ve Edwards, 1998). Her ne kadar sadece maddeler kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizinin uyum indeksleri düşüğe de (örn., Comperatif Fit İndeks - CFI = .72), “madde parsel”i metodu kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları tatmin edici düzeye yükselmiştir (örn., GFI = .92, AGFI = .87, CFI = .90). Bu uyum indeksi parsel yapmadan önceki uyum indekslerinden göreceli olarak daha fazladır. Ayrıca parsel yapılmış olan faktör analizinde elde edilen Bilgi

Tablo 4. Özsayı Ölçeğindeki alt Faktörler için Maddeler, Madde Sayısı, Yük değerleri, Çapraz Yükleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

	Yükler	Çapraz Yük	Madde Toplam Korrelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
1. Negatif öz-yeterlik (4) (Varyans % = 23.980, Ölçek Alfa = .707)				
Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	.82		.61	.59
Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	.78		.58	.61
Kendimde gurur duyacak fazla birşey bulamıyorum.	.69		.49	.65
Genelde kendimi başarısız biri olarak görme eğilimindeyim.	.58		.40	.68
Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	-.48	.38*	.26	.74
2. Pozitif öz-yeterlik (3) (Varyans % = 18.758, Ölçek Alfa = .707)				
Genel olarak kendimden memnunum.	.84		.53	.61
Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	.77		.60	.51
Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim.	.59	.45**	.45	.70
3. Öz-sevgi (2) (Varyans % = 16.112, Ölçek Alfa = .597)				
Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum.	.84		.43	
Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	.75		.43	

*İkinci faktörde çapraz yük, **Üçüncü faktörde çapraz yük

Fonksiyonu Kriteri (AIC = 310) bütün değişkenlerle yapılan doğrulayıcı faktör analizindeki bilgi fonksiyonu kriterinden daha azdır (AIC = 690).

Özsaygı Ölçeği daha önce de Türk örneklemleri ile kullanılmış ve tek boyutlu olarak tasarlanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizinde de ilk faktör varyansın % 33'ünü açıklarken, diğer faktörler sırasıyla % 20 ve % 10'dur. Her ne kadar bu faktörler genel olarak "negatif öz yeterlik", "pozitif öz yeterlik" ve "öz sevgi" olarak adlandırılrsa da bu faktörlerin

yorumlanması oldukça güç olmuştur. Ek olarak "kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim" maddesi negatif öz-yeterlik faktöründe yükü fazla ve negatif olmasına rağmen, çapraz olarak ve daha düşük bir pozitif yükü "pozitif öz-yeterlik" faktörüne yüklenmiştir. Dahası, "Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim" maddesi çapraz olarak "öz-sevgi" faktörüne de yüklenmiştir. Ayrıca ilk faktör varyansın oldukça fazla bir kısmını açıklamaktadır. Tüm ölçek katsayısı .75 iken

Tablo 5. Sosyal Destek Algısı Ölçeğinin Maddeleri, Madde Sayısı, Yük değerleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

Soyal destek algısı (4) (Varyans % = 51.987, Ölçek Alfa = .688)	Yükler	Madde Toplam Korrelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
Kişisel (özel) sorunlarımı ya da sırlarımı yakınlarımla (anneniz, babanız, kardeşleriniz ve eşiniz) ile rahatlıkla paylaşabilirim.	.76	.51	.60
Ani bir rahatsızlık ya da bunun benzeri beklemediğim olaylarla karşılaştığım zaman, yakınlarım (anneniz, babanız, kardeşleriniz ve eşiniz) bana gerekli yardımı gösterir.	.73	.48	.62
Yakınlarımların (anneniz, babanız, kardeşleriniz ve eşiniz) dışında önemli sorun ya da sırlarımı paylaşabileceğinize inandığım yakın arkadaşlarım vardır.	.71	.47	.62
Yakın arkadaşım olarak kabul ettiğiniz kişileri haftada en az bir kez görebiliyorum.	.68	.44	.65

Tablo 6. Genel Sağlık Soruları için Maddeler, Madde Sayısı, Yük değerleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

Genel sağlık soruları (12) (Varyans % = 38.094, Ölçek Alfa = .846)	Yükler	Madde Toplam Korrelasyonu	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
Kendinizi keyifsiz ve durgun hissediyor musunuz?	.78	.67	.82
Kendinize güveninizi kaybediyor musunuz?	.76	.64	.82
Kendinizi sürekli zor altında hissediyor musunuz?	.75	.63	.82
Zorlukları halledemeyecek gibi hissediyor musunuz?	.74	.62	.83
Kendinizi değersiz biri olarak görüyor musunuz ?	.72	.60	.83
Karar vermekte güçlük çekiyor musunuz?	.71	.58	.83
Endişeleriniz nedeni ile uykusuzluk çekiyor musunuz?	.65	.53	.83
Günlük işlerinizden zevk alabiliyor musunuz?	.52	.47	.84
İşe yaradığınızı düşünüyor musunuz?	.44	.38	.84
Değişik yönlerden baktığınızda kendinizi mutlu hissediyor musunuz?	.41	.37	.84
Yaptığımız işe dikkatinizi verebiliyor musunuz?	.340	.31	.85
Sorunlarınızla uğraşabiliyor musunuz?	.31	.29	.85

alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları “olumsuz öz yeterlik” için .75, “olumlu özyeterlik” için .74 ve “öz sevgi” için .64 olmuştur. Tablo 4, ölçekle ilgili açım-layıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir.

Doğrulamalı faktör analizi hem tek faktör hem de üç faktör için yapılmış ve Ki-kare fark testi üç faktörlü çözümün anlamlılığını ortaya koymuştur. Uyum in-deksleri açısından da bu üç faktörlü çözüm daha iyi sonuçlar vermiştir (RMSEA = .07, GFI = .94, AGFI = .89 CFI = .95). Bununla beraber alt faktörlerin güve-nirlik katsayılarının düşük olması nedeniyle bu ölçeğin tek boyutlu olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Daha önce de Türkçe’ye çevrilmiş olan *Sosyal Destek Algısı Ölçeği*’nin madde toplam korelasyon-ları .44 ve .51 arasında tatmin edici düzeyde, tutarlılık katsayısı ise .69 dur. Bu katsayı, çalışmada kullanılan diğer ölçeklerin iç tutarlılık katsayısına göre göreceli olarak düşük olmasına rağmen, araştırma amaçlı kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayısından daha yüksektir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Tablo 5, ölçekle ilgili açım-layıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir.

Bu ölçeğe de açım-layıcı faktör analizi uygulanmış ve bulunan tek faktörlü yapı doğrulamalı faktör analizi

ile teyit edilmiştir (RMSEA = .06, GFI = .96, AGFI = 96, CFI = .98).

Daha önce Türkiye’de kullanılmış olan *Genel Sağlık Soru Formu*’nun iç tutarlılık katsayısının bu çalışmada .88 olduğu bulunmuştur. Madde-toplam korelasyonları .45 ile .65 arasında değişmektedir. Tablo 6, bu ölçekle ilgili açım-layıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir. Doğru-layıcı faktör Analizi sonuçları da tek faktörün uygun olacağını göstermiştir (RMSEA = .00, GFI = .99, AGFI = .94, CFI = .98).

Bu çalışma için geliştirilen 16 maddelik *Duygu-Durum Ölçeği*’nin faktör yapısını incelemek üzere yapılan ana bileşenler analizine göre ilk denemede öz değeri birden fazla olan dört faktör bulunmuştur ve bu faktörler varyansın % 58’ini açıklamışlardır. Bununla beraber ilk faktör varyansın % 38’ini açıklarken bazı maddeler birden fazla faktöre yüklemeye yapmış ve/veya hiçbir faktörde yüksek yüklemeye yapmamışlardır. Bu nedenle bu ölçeğin olumsuz duygu durumları içeren tek boyutlu ve 16 maddeden oluşan bir faktör olduğuna karar verilmiştir. Bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87, madde-toplam korelasyonları .43 ve .61 arasında bulunmuştur. Olumsuz duygu durum ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı daha önce Winefield ve Tiggeman

Tablo 7. Olumsuz Duygu Durumu Ölçeği için Maddeler, Madde Sayısı, Yük Değerleri, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Madde-Toplam Koelasyonları, Madde Çıkarıldığındaki Alfa ve Ölçek Alfa

Olumsuz Duygu Durumu (16) (Varyans % = 35.630, Ölçek Alfa = .877)	Yükler	Madde Toplam Korelasyon	Madde Çıkarıldığındaki Alfa
Gergin	.70	.62	.87
Kötümser	.68	.61	.87
Umutsuz	.68	.61	.86
Hayal kırıklığı	.66	.58	.87
Tedirgin	.66	.57	.87
Huzurlu	.61	.55	.87
Panik	.61	.53	.87
Üzgün	.59	.51	.87
Mutlu	.57	.50	.87
Umutlu	.57	.50	.87
Kendime kızgın	.56	.49	.87
Kaygılı	.54	.46	.87
Topluma kızgın	.54	.46	.87
İyimser	.53	.46	.87
Suçlu	.52	.45	.87
Yalnız	.50	.43	.87

Tablo 8. Çalışmada Kullanılan Ölçekler Arası Korelasyonlar ve Betimleyici İstatistikler¹

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. İşe bağlılık	1.00							
2. İş arama	.20**	1.00						
3. İçsel atfetme	-.06	.05	1.00					
4. Dışsal atfetme	.16*	.15*	.44**	1.00				
5. Özsaygı	.14	.21**	.01	.03	1.00			
6. Sosyal destek algısı	.15*	.14	.08	.13	.30**	1.00		
7. Genel sağlık	-.03	-.10	-.08	-.02	-.46**	-.10	1.00	
8. Olumsuz duygu durumu	-.02	-.03	-.04	-.09	-.39**	-.16*	.43**	1.00
<i>Ort.</i>	4.49	4.81	3.23	4.24	3.86	4.16	.94	2.15
<i>S</i>	.88	.43	.82	.73	.61	.78	.60	.51
En Düşük	1.00	2.00	1.00	1.00	2.30	1.75	.00	1.06
En Yüksek	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	2.83	3.56

¹ Genel Sağlık Soru formu dışındaki tüm ölçekler 5'li Likert'te ölçülmüştür.

* $p < .05$, ** $p < .01$

(1990) tarafından geliştirilmiş olan 7 maddelik ölçeğin iç tutarlılık katsayısı olan .67 den daha yüksektir. Tablo 7, ölçekle ilgili açımlayıcı faktör analizi sonuçlarını, ölçek ve madde istatistiklerini göstermektedir. Ek olarak doğrulayıcı faktör analizi sonuçları da tek faktörlü çözümlenimin uyum indeksleri açısından uygun olduğunu göstermiştir (RMSEA = .01, GFI = .99, AGFI = .94, CFI = .98).

Çalışılan Ölçekler Arası Korelasyon Değerleri

Elde edilen Pearson Moment Çarpımları korelasyon matrisine göre, özsaygı-duygu-durum (-.39) ve özsaygı-psikolojik rahatsızlık (-.46) ve olumsuz duygu durum- psikolojik rahatsızlık (.43) korelasyonlarının anlamlı ve beklenen yönde olduğu görülmektedir. Sosyal destek ile özsaygı arasında (.30) ve sosyal destek ile olumsuz duygu durum arasında (-.15) düşük ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. İşsizliğin dışa atfedilmesi ile iş arama motivasyonu (-.16) ve işe bağlılık arasındaki korelasyon (.20) düşük fakat anlamlıdır. Bu korelasyon daha önceki çalışmalarda da bulunmuştur (Feather ve Davenport, 1981; Rowley ve Feather, 1987). Ölçekler arası korelasyonlar ve ölçek ortalama ve standart sapmaları Tablo 8'de verilmiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, işsizliğin etkilerini inceleyen çalışmalarda kullanılan İşe Bağlılık, İş Arama Motivasyonu Ölçeği, Atfetme Stili Ölçeği, Özsaygı

Ölçeği, Sosyal Destek Algısı, Genel Sağlık Soru Formu, ve Duygu-Durum Ölçeği gibi ölçekler ele alınmış, ölçeklerin yapıları doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeklerin faktör yapısı ana bileşenler yöntemiyle incelenmiş ve elde edilen faktör yapıları doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Çok maddeli ölçeklerden Genel Sağlık Soru Formunun tek faktörlü ve içsel tutarlılığının yeterli olduğu görülmüştür. Yine aynı şekilde bu çalışma için literatüre dayanarak geliştirilen olumsuz duygu durum ölçeği, temel bileşenler faktör analizine tabi tutulmuş fakat tek faktörlü olduğu bulunmuş ve doğrulayıcı faktör analizi ile de tek faktörlü yapısı sınanmıştır. Ayrıca Olumsuz Duygu Durum Ölçeği ile Genel Sağlık Soru Formu arasındaki orta düzeydeki anlamlı korelasyon da bu iki ölçeğin geçerliği konusunda bilgi vermektedir.

Daha önce Türkçe'de ve Türk işsiz örneklem üzerinde kullanılmamış bütün ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları psikometristler tarafından kabul edilen kesme noktası olan .65'in üzerindedir ve kişileri sınıflandırmada kullanılan Genel Sağlık Soru Formunun iç tutarlılık katsayısı da uygulamada kullanılacak olan ölçeklerin iç tutarlılık katsayısına yakındır (McIntire ve Miller, 2000; Zukauskienė ve Sondaite, 2004). Sosyal Destek Algısı ve İş arama Motivasyonu ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının göreceli olarak düşük olmasının en önemli nedenlerinden birisi madde varyanslarının düşük olması ve dağılımın kaymalı olması olabilir.

Bu çalışma, dünya literatüründe işsizliğin psikolojik sonuçları üzerinde yapılan görgül çalışmalarda kullanılan hemen hemen tüm ölçeklerin Türk işsizleri için güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını kapsamaktadır. Geçerlik çalışması için faktör yapı geçerliği incelenmiş ve öngörülen tek veya çok faktörlü yapıların İş Arama Motivasyonu, Sosyal Destek Algısı ve Özsaygı Ölçekleri dışında, Türk işsiz örneklemi için oldukça güvenilir ölçekler olduğu bulunmuştur. Türkçe'ye yeni çevrilen "Attetme Stili Ölçeği" bu örneklem için beklenen sonuçları vermiş ve ölçek maddeleri bir kaç çapraz yüklemeler dışında beklenen içsel ve dışsal faktörlere uygun olarak yüklenmişlerdir. Sosyal destek algısının güvenilirlik katsayısının düşük olmasına sebep olan olası nedenler, bu ölçekteki maddelerin sadece dört tane olması ve varyans darlığı olabilir.

Çalışılan ölçeklerle ilgili beklenmedik başka bir sonuç da, Öz-saygı Ölçeğinin tek faktörlü yapısının yerine üç faktörlü yapının daha uygun olduğudur. Bu çelişkili faktör yapısının olası nedenlerinden bir tanesi, işsizlerin eğitim düzeylerinin genellikle diğer çalışmalardaki katılımcılardan daha düşük olması ve bazı soruların sanki olumluymuş gibi algılanarak yanıt verilmesi olabilir. Bu olasılık bütün ölçekler için geçerlidir ve bu çalışmanın olası sınırlılıklarından birisidir. Ancak alt ölçeğin alt faktörlerin güvenilirlikleri tek faktörlü yapıdan daha düşüktür. Ayrıca, ölçek maddelerinden ikisinin, bulgular kısmında da bahsedildiği gibi diğer faktörlere çapraz olarak yüklenmesi, bu ölçeğin tek faktörlü gibi kabul edilmesi gerektiği sonucuna işaret etmektedir.

Bu nedenle, bu ölçek için ilerideki kullanıcılara tavsiyemiz, maddelerin yeniden gözden geçirilmesidir. Bu nedenle, Özsaygı Ölçeğinin tek faktörlü olarak kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, dünya literatüründe işsizliğin etkilerini incelerken kullanılmış olan ölçeklerin Türk işsizleri için güvenilirlik ve geçerliklerini incelemektir. Bu çalışmada, İş Arama Motivasyonu ve Sosyal Destek Algısı Ölçekleri dışındaki tüm ölçeklerin yeterli derecede iç güvenilirlik katsayısına sahip oldukları, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçlarının da tatmin edici düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, ileride yapılacak yeni çalışmalarda rahatlıkla kullanılabilirler. Bununla beraber, İş Arama Motivasyonu ve Sosyal Destek Algısı Ölçeği üzerinde durulması gerekmekte ve belki Türk kültürüne uygun sosyal destek algısını ölçebilecek yeni maddeler gerekmektedir. Özsaygı Ölçeğinin, üç faktörlü yapısı bu ölçeğin, işsiz örneklemde problemlili olabileceğini işaret etmektedir. Bu nedenle özellikle "Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim" ifadesi yeniden ele alınmalıdır.

Kaynaklar

- Aycan, Z., Kanungo, R. N., Mendonca, M., Yu, K., Deller, J., Stahl, G. ve Kurshid, A. (2000). Impact of culture on human resource practices: A 10-country comparison. *Applied Psychology: An International Review*, 49 (1), 192-221.
- Ayvaşık, B. H., Menli-Er, N., Tutarel-Kışlak, Ş. ve Erkuş, A. (1998). *Psikoloji terimler sözlüğü: İngilizce-Türkçe*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bagozzi, R. P. ve Edwards, J. R. (1998). A general approach for representing constructs in organizational research. *Organizational Research Methods*, 1, 45-87.
- Banks, M. H., Clegg, C. W., Jackson, P. R., Kemp, N. J., Stafford, E. M. ve Wall, T. B. (1980). The use of general health questionnaire as an indicator of mental health in occupational studies. *Journal of Occupational Psychology*, 53, 187-194.
- Bolton, W. ve Oatley, K. (1987). A longitudinal study of social support and depression in unemployed men. *Psychological Medicine*, 17, 453-460.
- Clark, A. W. ve Clissold, M. P. (1982). Correlates of adaption among unemployed and employed young men. *Psychological Reports*, 50, 887-893.
- Creed, P. A. ve Klisch, J. (2005). Future outlook and financial strain: Testing the Personal agency and latent deprivation models of unemployment and well-being. *Journal of Occupational Health Psychology*, 10 (3), 251-260.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı [Self-esteem in adolescents]*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi. Hacettepe University, Ankara.
- DİE (1997). *Hanehalkı işgücü sonuçları Nisan 1996*. Ankara.
- TUİK (2008). *Hane halkı işgücü sonuçları*. <http://www.tuik.gov.tr>
- Donovan, A. ve Oddy, M. (1982). Psychological aspects of unemployment: An investigation into the emotional and social adjustment of school-leavers. *Journal of Adolescence*, 5, 15-30.
- Dooley, D. ve Prause, J. (1995). Effect of unemployment on school leavers' self-esteem. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 68, 177-192.
- Feather, N. T. ve Davenport, P. R. (1981). Unemployment and depressive affect: A motivational and attributional analysis leavers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 422-436.
- Freeman, R. (2005). Labor market institutions without blinders: The debate over flexibility and labor market performance. *International Economic Journal*, 19 (2), 129-145.
- Gürsel, S. ve Ulusoy, V. (1999). *Türkiye'de işsizlik ve istihdam*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Higgins, B. (1994). Reducing unemployment: Current issues and policy options - a summary of the bank's 1994. *Economic Review*, 79 (4), 45-59.
- Howe, G. W., Levy, M. L. ve Caplan, R. D. (2004). Job loss and depressive symptoms in Couples: Common stressors, stress transmission, or relationship disruption. *Journal of Family Psychology*, 18 (4), 639-650.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Jackson, R. J., Stafford, E. M., Banks, M. H. ve Warr, P. B. (1983). Unemployment and psychological distress in young people: The moderating role of employment commitment. *Journal of Applied Psychology*, 68, 525-535.
- Jöreskog, K. ve Sörbom, D. (1996). *LISREL 8: User's reference*

- guide. Chicago, IL: Scientific Software International.
- Kamu-Sen (2004). *İstihdam, işsizlik ve ücret sorunlarına çözüm arayışları*. Ankara: Kamu-Sen, Ar-Ge Yayınları.
- Kaplan, H. I. ve Sadock, B. J. (1996). *Pocket handbook of clinical psychiatry*. Williams and Wilkins Company, Baltimore, USA.
- Kessler, R. C., Turner, J. B. ve House, J. S. (1988). Effects of unemployment on health in a community survey: Main, modifying and mediating effects. *Journal of Social Issues*, 44, 69-85.
- Kılıç, C. (1996). Genel sağlık anketi: Güvenirlilik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 7 (1), 3-9.
- Kümbül-Güler, B. (2003). *İşsizlik ve yarattığı sorunların öğrenilmiş çaresizlik bağlamında incelenmesi*. <http://iibf.kou.edu.tr/ceko/armaganlar/tokerdereli/20.pdf> siteden 2007'de indirilmiştir.
- Mallinckrodt, B. ve Fretz, B. R. (1988). Social support and the impact of job loss on older professionals. *Journal of Counselling Psychology*, 35 (3), 281-286.
- McIntire, S. A. ve Miller, L. A. (2000). *Foundations of psychological testing*. Boston: Mc Graw-Hill, Inc.
- McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C. R. ve Kinicki, A. J. (2005). Psychological and physical well being during unemployment: A meta-analytic study. *Journal of Applied Psychology*, 90 (1), 53-76.
- Nunnally, J. M. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* (3. baskı). New York: McGraw-Hill, Inc.
- O'Brien, G. E. ve Feather, N. T. (1990). The relative effects of unemployment and quality of employment on the affect, work values, and personal control of adolescents. *Journal of Occupational Psychology*, 63 (2), 151-165.
- Paracıkoğlu, V. Sayıl, I. ve Özgüven, H. D. (2004). Ankara'da intihar girişimleri üzerine bir izleme çalışması: Dünya Sağlık Örgütü - Avrupa Çok merkezli intihar davranış izlem çalışması sonuçları. *Kriz Dergisi*, 12 (2), 1-17.
- Passmore, E. (1989). Handling unemployment groups: A group support model for coping with job loss. *Canadian Journal of Counselling*, 23 (3), 296-302.
- Paul, K. I. ve Moser, K. (2006). Incongruence as an explanation for the negative mental health effects of unemployment: Meta-analytic evidence. *Journal of Occupational & Organizational Psychology*, 79 (4), 595-621.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rowley, K. M. ve Feather, N. T. (1987). The impact of unemployment in relation to age and length of unemployment. *Journal of Occupational Psychology*, 48, 147-155.
- Schliebner, C.T. ve Peregoy, J. J.(1994). Unemployment effects on the family and child: Interventions for counselors. *Journal of Counseling & Development*, 72 (4), 368-372.
- Shamir, B. (1986). Protestant work ethic, work involvement and the psychological impact of unemployment. *Journal of Occupational Behaviour*, 7, 25-38.
- Soygüt, G. (1989). *The relationship of social support, life events and paid employment on depressive symptoms among married women*. Yayımlanmamış master tezi.
- Stattford, E. M., Jackson, P. R. ve Banks, M. H. (1980). Employment, work involvement and mental health in less qualified young people. *Journal of Occupational Psychology*, 53, 291-304.
- Tharenou, P. (1979). Employee self-esteem: A review of the literature. *Journal of Vocational Behavior*, 15, 316-146.
- Tiggeman, M. ve Winefield, A. H. (1984). The effects of unemployment on the mood, self-esteem, locus of control, and depressive affect of school-leavers. *Journal of Occupational Psychology*, 57, 33-42.
- Torres, S. ve Hae-Ra, H. (2003). Women's perceptions of their male batterers' characteristics and level of violence. *Issues in Mental Health Nursing*, 24 (6/7), 667-679.
- Tuğrul, C. (1994). Alkoliklerin çocuklarının aile ortamlarındaki stres kaynakları, etkileri ve stresle başa çıkma yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 57-73.
- Ulaş, H. (2009). *Ekonomik krizin psikolojik etkileri*. <http://www.ntvmsnbc.com/id/24932188/>
- Vansteenkiste, M. Lens, W., de Witte, H. ve Feather, N. T. (2005). Understanding unemployed people's search behavior, unemployment experience and well-being: A comparison of expectancy-value theory and self-determination. *British Journal of Social Psychology*, 44 (2), 269-287.
- Vinokur, A. ve Caplan, R. D. (1987). Attitudes and Social support: Determinants of job seeking behavior and well-being among the unemployed. *Journal of Applied Social Psychology*, 17, 1007-1024.
- Warr, P., Cook, J. ve Wall, T. (1979). Scales for the measurement of some work attitudes and aspects of psychological well-being. *Journal of Occupational Psychology*, 52 (2), 129-148.
- Warr, P., Jackson, P. ve Banks, M. (1988). Unemployment and mental health: Some British studies. *Journal of Social Issues*, 44, 47-68.
- Waters, L. E. ve Moore, K. A. (2002). Predicting self-esteem during unemployment: The effect of gender financial deprivation, alternate roles and social support. *Journal of Employment Counseling*, 39 (4), 171-189.
- Winefield, A. H. ve Tiggeman, M. (1985). Psychological correlates of employment and unemployment: Effects, predisposing factors and sex differences. *Journal of Occupational Psychology*, 58, 229-242.
- Winefield, A. H. ve Tiggeman, M. (1989a). Unemployment duration and affective well being in the young. *Journal of Occupational Psychology*, 62, 327-336.
- Winefield, A. H. ve Tiggeman, M. (1989b). Job loss versus failure to find work as psychological stressors in the young unemployed. *Journal of Occupational Psychology*, 64, 79-89.
- Winefield, A. H., Winefield, H. R., Tiggemann, M. ve Gouldney, R. D. (1991). A longitudinal study of psychological effects of unemployment and unsatisfactory employment on young adult. *Journal of Applied Psychology*, 76 (3), 424-431.
- Winefield, A. H. ve Tiggeman, M. (1990). Employment status and psychological well-being: A longitudinal study. *Journal of Applied Psychology*, 75, 455-459.
- Winefield, A. H., Tiggeman, M. ve Winefield, H. R. (1992). Unemployment distress, reasons for job loss and causal attributions for unemployment in young people. *Journal of Occupational Psychology*, 65, 213-218.
- Winefield, A. H. (1995). Unemployment: Its psychological costs. *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 10, 169-212.
- Yazar (2008). *ATO raporuna göre işsizlik artıyor*. <http://www.tumgazeteler.com/>
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin psiko-sosyal sonuçlarının incelenmesi (Ankara örneği). *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 21-38.
- Zengin, T. (2006). *İşsizliğin toplumsal maliyeti*. www.turkegitimsen.org.tr/modules.php?name=Kose_Yazilari&file=yazi_oku&sid=85.

Zengingönül, O. (2004). İş güvencesine istihdam açısından bir yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 328-344.

Zukauskiene, R. ve Sondaite, J. (2004). The Strategy and Attribution Questionnaire: Psychometric properties of a Lithuanian translation in an adolescent sample. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45 (2), 157-162.

Summary

A Reliability and Validity Study of the Scales Used to Examine the Psychological Effects of Unemployment

Nilgün Yılmaz

Middle East Technical University

Reyhan Bilgiç

Middle East Technical University

Unemployment is one problem of a society or country that draws the attention from a variety of disciplines such as economics, sociology, and psychology. It is one of the most feared problems of any society due to the wide range of its impact on a number of human domains.

Although it can be a problem in any country, some prosperous countries experience it on a smaller scale than other less prosperous countries. Turkey is one of those less prosperous countries that experience it more intensely and the issue has occupied the minds of many social scientists and intellectuals for many years. However, the examination of the psychological effects stayed at the unempirical level and there is a dearth of research in this area in Turkey.

Psychologists abroad have devoted a great deal of attention to the psycho-emotional effects of unemployment. Dozens of studies conducted over the past two decades have mapped out the negative consequences of being unemployed (for reviews see Feather, 1990; Warr, 1987; Winefield, 1995). These studies revealed that unemployed people display lower self-esteem (e.g., Winefield, Winefield, Tiggeman & Goldney, 1991) and lower well-being (e.g., Warr, Jackson, & Banks, 1988), and that unemployment is even associated with high rates of child abuse (Justice & Duncan, 1977) and suicide (Argyle, 1989).

Those who investigated the effects of unemployment studied many concepts such as self esteem (Dooley & Prause, 1995; Rowley & Feather, 1987), social and financial support (Clark & Clissold, 1982; Mallinckrodt & Fretz, 1988) job involvement (Jackson et al., 1983; McKee-Ryan, Song, Wanberg & Kinicki, 2005), job search motivation (Wiener & Oei, 1999), internal or external attribution of the unemployment (Winefield, Tiggeman & Winefield, 1992). These concepts can affect the mental health of the unemployed either directly or indirectly.

The most often found consequence of unemp-

loyment is impaired mental health. The 12-item General Health Questionnaire (GHQ-12) was used to examine the psychological distress of the subjects. As a measure of psychological distress, GHQ is a standard screening instrument that assesses the probability of minor psychiatric disorder. It is a self report questionnaire.

Mood is defined as a general emotional state that includes the spectrum between elation and unhappiness (Beck, 1967). The unemployment literature provides evidence on the relationship between employment status and mood (Tiggeman & Winefield, 1984; Winefield & Tiggeman, 1985; 1989).

Studies regarding the psycho-social effects of unemployment and the mechanisms by which it operates on the people's psychological well-being were mostly conducted in western cultures, and the scales used needed to be adapted to the new culture in which they will be used. The translation of the scales and their appropriateness needed to be checked in the new culture. Cultural studies have shown that Turkish culture is different from western cultures in many respects. Therefore, the constructs and concepts used in the unemployment area must be checked in terms of their reliability and validity.

This study was conducted to examine the appropriateness and psychometric soundness of the four scales to be used in research on Turkish unemployed. Except for the GHQ and self-esteem scales none of the four scales (job-search motivation, work involvement, mood, and attribution style) were ever used with a Turkish sample, and the GHQ and self-esteem scales were used only with a non-unemployed sample. Moreover, the mood scale was newly created.

Method

Participants

The study was carried out in November 2001. For about two months, data were collected to assess the

reliability of the scales and to examine the possible mistakes or deficiencies that may negatively affect further studies done in the area of unemployment.

The sampling for the study included 180 unemployed individuals, 82 % of which was male and 18 % was female. The mean age of the sample was 28, and 48 % of the participants were married. Moreover, many of the subjects were high school graduates (42 %).

Instruments

The scales used for the present study are 'work involvement' of Jackson, Stafford and Banks (1983), the 'job search motivation' scale of Feather and Davenport (1981), 'social support' scale adapted by Soygüt (1989), the 'attribution of unemployment' scale of Feather and Davenport (1981), the 'self esteem' scale of Rosenberg (1966), the 'general health questionnaire-12' of Banks, Stafford, and Warr (1980), and the 'negative mood' scale developed by the present authors but based on the studies of Tiggeman and Winefield (1984).

Procedure

A questionnaire package consisting of the scales explained and the questions related to unemployment status and other demographic variables was administered those unemployed who applied for a job to the State Unemployment Services in the presence of the first author. The participants gave their informed consent. The participants filled out the questionnaires at a suitable place and returned them to the author without leaving the premises.

Results

The data were analyzed by SPSS 15.0 and Lisrel 8.3 (Jöreskog & Sorbom, 1996). For each scale, both exploratory (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were performed. The reliabilities and item-total correlations for the scales were provided.

Finally, the correlations of the scales with each other and with the length of employment were obtained. The results will be provided for each scale and their respective tables are given.

Job Involvement Scale. Six items of the scale were loaded on the first factor and the CFA indicated the unidimensional structure. The internal consistency reliability of the scale was above the acceptable level (.80). Table 1 shows the relevant statistics of the scale.

Job Search Motivation Scale. Six items of the scale were loaded on the first factor and the CFA indicated the unidimensional structure. The internal consistency reliability of the scale was at the acceptable level (.65). Table 2 shows the relevant statistics of this scale.

Attribution of the Unemployment Scale. To find

the factorial structure of the scale, first EFA were performed on the relevant items (24). Two factors explained a large portion of the variance in the correlation matrix. The first factor consisted of 18 items called the internal attributes. The remaining 6 items were related to the external causes and named external attributes. The CFA results based on item partialing showed that the two-factor solution was a good one. The internal consistency reliability coefficient of the first and the second were .86 and .73, respectively. Table 3 shows the relevant statistics.

Self-Esteem Scale. Although this 10 item scale had been utilized in Turkey before and there was an evidence for the unidimensionality of the scale (Tuğrul, 1994), the scale's one-factor structure was not confirmed and the three-factor structure gave better fit indexes than the one or two factor structures. These factors were called 'negative efficacy', 'positive efficacy' and 'self love'. The internal consistency reliabilities of the whole scale and the subscales were .75, .75, .74, and .64, in the same order. Since the subscales had relatively low internal consistency reliabilities, the score obtained from the whole scale was used for the present study. Table 4 presents the results for this scale.

Perceived Social Support Scale. The scale was made up of four items. The internal consistency reliability coefficient of the scale was relatively low (.69). However, the reliability coefficient found in the present study was higher than the lowest level set for scales used for the research purposes (Nunnally & Bernstein, 1994). EFA and CFA results favored one dimension. Table 5 shows the results of the relevant statistics for this scale.

General Health Questionnaire-12. According to the EFA of 12 questions and CFA results the scale was found to have a unidimensional structure. The internal reliability coefficient of this scale was moderate to high (.88). The item total correlations were between .45 and .65. Table 6 provides the results for this scale analysis.

Negative Mood Scale. EFA and CFA results showed that the one factor solution fits the data well. The internal reliability coefficient of this scale was moderate to high (.87). The item total correlations were between .43 and .61. Table 7 shows the results of this scale analysis.

Correlations among the Scales

The correlation matrix showed that the correlation between self-esteem and negative mood was -.39, while that for self-esteem and mental health was .43.

These two correlations were significant and the signs of the correlations were as expected. Social support and self-esteem had a .30 correlation and the correlation of the social support and the negative mood was -.15, a significant but low correlation. That direction

of the correlation was as expected. The correlation between psychological health and negative mood was .43. These correlations are presented in Table 8.

Discussion

In this study, the psychometric characteristics of the scales (work involvement, job-search motivation, attribution of the unemployment, self-esteem, social support, general health questionnaire, negative mood) are used to examine the psychological effects of unemployment. For each scale, both EFA and CFA were performed and item-total correlations and internal consistency reliabilities were obtained. The scales were proved to be psychometrically sound for both reliability and structural (factorial) validity for the Turkish unemployed. The reliabilities of the negative mood and general health questionnaire were close to the scale

reliabilities of the applied settings (McIntire & Miller, 2000; Zukauskienė & Sondaite, 2004).

This study covers almost all of the scales used in the world literature to study the psychological aspects of unemployment. Except for the social support scale, the scales had satisfactory internal consistency reliabilities. One possible reason for the low internal consistency reliability of the scale is that the variance of the items was very low. The reason for this low variability could be either every one really receives social support due to the nature of Turkish Culture or social desirability since people act with the expectations of the culture that a person in need should get social support from family and friends. Except for the aforementioned scale, we may conclude that there is empirical evidence for the usability of these scales with Turkish participants.